

Foundations of Halacha Series II Part I: The Underlying Melachos

Melachos of Shabbos

[פרשת ויקהל] אֵיִקְהַל מִשָּׁה אֶת־כָּל־עֲדַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם אֱלֹהֵי הַדְּבָרִים אֲשֶׁר־צִוָּה יְהוָה לַעֲשׂוֹת אִתְּכֶם: בַּשָּׁבֹת יָמִים תַּעֲשֶׂה מְלָאכָה וּבַיּוֹם הַשְּׂבִיעִי יִהְיֶה לָכֶם קֹדֶשׁ שַׁבָּתוֹן לַיהוָה כָּל־הַעֲשֵׂה בוֹ מְלָאכָה יוּמָת: גַּל־אֶת־בְּעֲרוֹ אֲשֶׁר בְּכָל מִשְׁבְּתֵיכֶם בַּיּוֹם הַשַּׁבָּת: פ וַיֹּאמֶר מִשָּׁה אֶל־כָּל־עֲדַת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר זֶה הַדְּבָר אֲשֶׁר־צִוָּה יְהוָה לֵאמֹר: הִקְחוּ מֵאִתְּכֶם תְּרוּמָה לַיהוָה כֹּל גְּדִיב לְבָו יְבִיאֶה אֶת תְּרוּמַת יְהוָה זָהָב וְכֶסֶף וְנַחֲשֵׁת: יֵאֲתֵ־הַמִּשְׁכָּן אֶת־אֶהְלֹו וְאֶת־מִכְסֹו וְאֶת־קַרְסָו וְאֶת־קַרְשָׁו אֶת־בְּרִיחֹו אֶת־עַמֻּדָו וְאֶת־אֲדָנָו:

שבת דף צז.ב

רבי אומר: דברים הדברים אלה הדברים - אילו שלשים ותשע מלאכות שנאמרו למשה בסיני!

דברים הדברים אלה הדברים - גבי שבת, דכתיב צויקהל: אלה הדברים אשר צוה יהוה לעשות אתם: בשבת ימים תעשה מלאכה וביום השביעי יהיה לכם קודש שבתו ליהוה כל-העשה בו מלאכה יומת: גל-את-בערו אשר בכל משבתיכם ביום השבת: פ ויאמר משה אל-כל-עדת בני-ישראל לאמר זה הדבר אשר-צוה יהוה לאמר: הקחו מאתכם תרומה ליהוה כל גדיב לבו יביאה את תרומת יהוה זהב וכסף ונחשת: יאת-המשכן את-אהלו ואת-מכסו ואת-קרסו ואת-קרשו את-בריחו את-עמדיו ואת-אדניו:

The Melacha of בישול - Cooking

שבת דף עג.א

משנת. אבות מלאכות ארבעים חסר אחת: הזורע, והחורש, והקוצר, והמעמר, והדש, והזורה, הבורר הטווח והמרקד, והלש, והאופה.

האופה - לא הוה צמשכן, דלא שייך אלא צפת, ופת לא שייכא צמלאכת המשכן, אצל כולכו קמייתא כואי צסמנין של צבע תכלת וארגמן ותולעת שני,

גמ. והלש והאופה.

אמר רב פפא: שבק תנא דידן בישול סממנין דהוה במשכן, ונקט אופה! - תנא דידן - סידורא דפת נקט.

ונקט אופה - דלא שייך צמלאכת המשכן כלל. סדורא דפת - שהתחיל צו נקט, ואופה צמקום צשול דסממנין כוא, דהוא צישול דפת

תלמוד ירושלמי מסכת שבת דף נב.

הצולה והמטגן השולק והמעשן כוליהן משום מבשל.

Guidelines of בישול

שלחן ערוך אורח חיים סימן שיח

א המבשל בשבת (או שעשה אחת משאר מלאכות) (טור) במזיד אסור לו לעולם ולאחרים מותר למוצאי שבת מיד ובשוגג אסור בו ביום גם לאחרים ולערב מותר גם לו מיד (ואם אמר לא"י לעשות לו מלאכה בשבת ע"ל סימן ש"ז ע"כ):

ד תבשיל שנתבשל כל צרכו יש בו משום בשול אם נצטנן

הגה וי"א דוקא אם מלטמק ויפה לו: (רבינו ירוחם ח"ג)

משנה ברורה אבל הרמ"א לקמן בסט"ו בהג"ה כתב דכל זמן שלא נצטנן לגמרי נהגו להקל (לה) דאין בו משום בישול וע"ש:

- ואם לא נתבשל כל צרכו ואפילו נתבשל כמאכל ב"ד שייך בו בשול אפילו בעודו רותח,
- וה"מ שיש בו בשול אחר בשול בתבשיל שיש בו מרק אבל דבר שנתבשל כבר והוא יבש מותר לשרותו בחמין בשבת
- ואם הוא דבר יבש שלא נתבשל מלפני השבת אין שורין אותו בחמין בשבת אבל מדיחים אותו בחמין בשבת חוץ מן המליח הישן ומן הדג שנקרא קוליים האספנין שאינם לריכים שזול אלא מעט וכדחתן היא גמר מלאכתן:
- הגה וכו"ה כל דבר קשה שאינו ראוי לאכול כלל צלח שרייב דאסור לשרותו צשצת דהוי גמר מלאכה: (הגהות מרדכי)

ה יש מי שאומר דדבר שנאפה או נצלה אם בשלו אח"כ במשקה יש בו משום בשול ואסור ליתן פת אפילו בכלי שני שהיד סולדת בו ויש מתירין. הגה צכלי שני ויש מקילין אפילו צכלי ראשון ונכחו לזכור לכתחלה שלא ליתן פת אפילו צכלי שני כל זמן שהיד סולדת בו:

בישול "Indirect"

טו (צב) ו דבר

שנתבשל (צג) כ"צ * והוא יבש שאין בו מרק מותר להניחו (צד) כנגד המדורה אפי' במקום שהיד סולדת בו:

(צג) כל צרכו והוא יבש. דאי לא הוי כל צרכו אפי' אם היה דבר יבש והוא

רותח יש בו עוד משום בישול כניל בס"ד וממילא אסור להעמידו במקום שהיסיב ואי הוי דבר לח אפי' בכל צרכו יש בו עוד משום בישול אם נצטנן לפי מה שפסק המחבר בריש ס"ד:

כלי ראשון - Kli Rishon

ט כלי ראשון (פי' הכלי שמשתמש בו על האש) אפילו לאחר שהעבירוהו מעל האש מבשל כל זמן שהיד סולדת בו לפיכך אסור ליתן לתוכו תבלין אבל מלח מותר ליתן לתוכו כיון שהעבירו מעל האש דצריכא מלחא בישולא כבשרא דתורא ויש מי שאוסר לתת לתוך כלי זה בשר מלוח אפילו הוא של שור: הגה ונ"ל דצלח מלוח נמי אסור אלא דנקט מלוח דצלחו הכי אסור משום דס שצו ויש אוסרים לתת מלח אפילו צכלי שני כל זמן שהיד סולדת בו והמחמיר תע"צ (תוספות ומרדכי פרק כירה) ואם עבר ונתן מלח אפילו צכלי ראשון אפילו הוא על האש שעבד איסורא מותר המאכל דהמלח צטל ע"ג המאכל (ב"י בשם שבולי הלקט) :